

dialoguri de duminică

Gabriel Liiceanu (n. 1942) este filozof, eseist și scriitor, personalitate civică și academică. *Jurnalul de la Păltiniș* este un bestseller al anilor '80, mijlocind întâlnirea cititorilor cu modelul cultural construit de Noica. *Apel către lichele, Tragicul, Cearta cu filozofia, Despre limită, Despre minciună, Despre ură, Despre seducție, Ușa interzisă, Declarație de iubire, Scrisori către fiul meu, Întâlnire cu un necunoscut, Dragul meu turnător* sunt o parte dintre volumele publicate de-a lungul timpului la Editura Humanitas.

Andrei Pleșu (n. 1948) este scriitor, filozof, eseist, un reper al vieții publice și academice românești. Este director fondator al revistei *Dilema* (ulterior *Dilema veche*), fondator și președinte al Fundației Noua Europă. A debutat cu eseuri de filozofie, istorie și teorie a artei. Fără a abandona discursul filozofic, l-a lărgit spre explorările teologice sau etice (*Minima moralia, Despre ingeri, Despre bucurie în Est și în Vest*). Este o voce inconfundabilă a publicisticii, aplecându-se asupra unor subiecte actuale ale politicii, ale culturii sau ale vieții cotidiene. Dintre titlurile publicate recent amintim: *Despre frumusețea uitată a vieții, Față către față: Întâlniri și portrete, Parabolele lui Iisus: Adevărul ca poveste*.

LIGEANU PLEȘU
LIGEANU PLEȘU

dialoguri de duminică
o introducere în
categoriile
vieții

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

cuvânt înainte

În lunile februarie–mai ale anului 2011, am făcut împreună o suită de 17 dialoguri difuzate de Televiziunea Română, în fiecare duminică, sub titlul *50 de minute cu Pleșu și Liiceanu*. Cartea de față s-a născut din transcrierea lor, adaptată, desigur, la exigențele unui text pus pe hârtie, dar care, în forma lui finală, a ținut să-și păstreze caracterul colocvial.

Ne-aducem aminte că am pornit atunci la drum provocați de două întrebări. Prima: ce-ar fi, ne-am zis, ca într-o lume în care totul e sufocat de o pasageră „actualitate“, în care totul e agitație cotidiană și surescitare de tip *breaking news*, să vorbim despre „inactualitățile“ durabile ale vieții, singurele care contează cu adevărat? Ne-am propus atunci să pătrundem în casele oamenilor ca doi prieteni care, în ziua din săptămână dedicată tocmai ieșirii din imediat și întoarcerii la sine, își iau libertatea de a sta la taifas despre lucrurile care ne frământă pe toți, dar nu pentru că sunt întâmplări de zi cu zi, ci pentru că fac parte din *constantele vieții*, din *țesutul* ei netrecător.

Pe-acestea le-am numit, în subtitlul cărții, „categoriile vieții“. Pentru unii, cuvântul acesta, „categorie“, poate suna

pedant. În greaca din vremea lui Aristotel el era însă un cuvânt umil. Verbul *agoreúo* însemna a vorbi în public, a vorbi într-o adunare, în agora. Iar *kategoréo* însemna a vorbi în public împotriva cuiva, a acuza. *Kategoria* era așadar o incriminare făcută în public, în cadrul unui proces, iar opusul ei, apărarea, se numea *apología*. În dialogul *Apologia lui Socrate*, eroul platonician își face „apologia“, adică se apără, împotriva „categoriei“ (acuzei) pe care i-o aduc trei dintre concetățenii lui.

De vreme ce *kategoréo* „denunța“ un lucru făcându-l cunoscut tuturor, cuvântul a evoluat către sensul generic de a face vizibil, a-și trăda natura, a da în vileag. Aristotel a luat cuvântul *kategoría* și l-a urcat pe soclul gândirii, pentru că avea nevoie de o formă verbală care să exprime atributele fundamentale ale lucrurilor, punctele în care acestea „se dau pe față“. Iar ele se dau pe față potrivit cantității lor, calității lor, formei lor, relației lor, mișcărilor lor etc. Pe acestea toate el le-a numit *categoriai*.

Ei bine, prin *categoriale vieții*, noi am încercat să desemnăm nodurile vieții, punctele în care viața se dă pe față, se dă în vileag, se vedește a fi ceea ce e. Iar viața se dă în vileag ca frică, speranță, prostie. Se dă pe față ca trufie, ticăloșie sau calomnie. Ca ură, invidie sau iubire. Viața se vedește ca moarte. Unul din autorii acestei cărți și-a reamintit, nu fără emoție, că în 1972, cu ocazia unui congres internațional de estetică găzduit la București, a propus o „reconsiderare a sferei esteticului“, care să depășească tehnicitatea aristotelică a categoriilor de care se ocupă filozofia tradițională (calitate, cantitate, formă, relație, modalitate etc.) și să coboare „în mările calde ale vieții“. Adică să nu vorbim iarăși și iarăși doar despre ce și cum

gândim, ci despre ce și cum *trăim*; despre ce ni se întâmplă, despre ce ne propune ca materie de reflecție nu o curiozitate intelectuală abstractă, ci experiența nemijlocită a fiecărei zile, parcursul greu sistematizabil al existenței noastre. Mihai Eminescu a avut, la vremea lui, intuiția unei discipline care să preia tocmai tematica „trăitului” și care ar putea fi nu o estetică a artelor, ci o *estetică a vieții*, cu alt tip de „categorii” decât cele speculative. Nu categoriile din bibliotecă, ci – fără excluderea bibliotecii – cele din agora, cele „din piață”, cele de care ne izbim clipă de clipă, în desfășurarea destinului nostru: *categoriile vieții*.

A mai existat însă o provocare din care s-au născut aceste dialoguri. Am vrut să propunem „statul de vorbă” ca act de igienă mentală, am vrut să fim destinși, fără a cădea, cum se întâmplă adesea în jurul nostru, în flecăreală, pălăvrăgeală, trăncăneală, sporovăială. Am încercat, de asemenea, să vedem cum arată gândirea care se mișcă în spațiul unui *dialog orientat* de o temă, ce înseamnă, în fond, o *convorbire direcționată*, interesată să spună ceva, și nu să bată câmpii, în căutare de efecte marginale.

Poate că lucrul cel mai greu a fost să apreciem corect – fiind vorba de un auditoriu variat – nivelul optimal al discursului nostru. Ne-am propus, mai cu seamă, să evităm pedanteriile culturale. Trimiterile la surse sunt rare și chiar și marile nume ale culturii europene au fost invocate cu timiditate. De câte ori am făcut-o, am avut senzația că cerem ajutor unor prieteni mai mari care au gândit laolaltă cu noi. Tot ce am citit pe o temă sau alta a fost *absorbit* firesc în metabolismul discuțiilor noastre, care, mai presus de orice, au vrut să evite solemnitatea culturală, ștaiful academic, „aparatul”. Vrând să înțelegem ce

se întâmplă cu noi când spunem că „trăim“, am încercat să facem un pictorial al vieții, să surprindem existența din diferite unghiuri și în diferite poziții. Am vrut să descâlcim nodurile existenței, am vrut s-o obligăm să iasă din subînțelesurile ei și s-o facem să se exprime pe înțelesul tuturor. Am vrut s-o recuperăm din teritoriul penumbrei, pentru a risipi, măcar o vreme, confuzia în care ne complacem trăind. Placate pe „situații de viață“, și nu pe speculații greu digerabile, dialogurile noastre, chiar și transpuse într-o carte, și-au păstrat, în mod intenționat, marca oralității inițiale.

Dacă ne-a reușit ce-am vrut să facem împreună – ceea ce sperăm din toată inima – credem că lucrul se explică prin complementaritatea celor doi convorbitori. De multe ori, pe parcursul lui, am avut senzația că dialogul nostru semăna cu un dans. Unul pe care-l știam de o viață. Ne cunoșteam pașii pe care-i exersaserăm până atunci de atâtea ori împreună, doar că acum îi făceam pentru prima oară într-un ring anume amenajat. Ne-am adaptat, credem, fără efort, inițiativelor și fanteziei de moment ale partenerului. Când unul din noi a devenit prea încrunțat, celălalt a știut să destindă atmosfera, răspunzând cu o anecdotă sau cu un surâs.

Nu de puține ori, în timpul discuțiilor noastre, am râs cu poftă. Și poate nu e întâmplător că ultimul dialog a fost dedicat nu morții, ci râsului și umorului. Când te cațeri din când în când, cum am făcut noi stând de vorbă, pe panta abruptă a lumii, n-ai cum să-ți reprimi senzația că, dincolo de servituțile și splendorile vieții, se află buna așezare, adică „buna dispoziție“ a unui zeu...

AUTORII

despre speranță

GABRIEL LIICEANU Iată, Andrei, începem lungul nostru șir de dialoguri – care se vor, prezumțios, dialoguri de igienă mentală – cu tema speranței, ultimul lucru pe care, se spune, o ființă umană îl pierde. Suntem pregătiți să începem?

ANDREI PLEȘU Sunt în pragul unei mici disperări de demaraj, dar am să mă străduiesc...

GL Uite, am să deschid dialogul nostru cu două propoziții: una din Ecclesiast, iar a doua dintr-un text al tău, care se numește *Scurt acces de optimism*.

AP Accept. Sunt în bună companie...

GL Ai să mă ierți dacă am să-ncep, totuși, cu textul din Ecclesiast.

AP Mă rog, mă rog...

GL „Cine e acela care să aibă părtașie cu toți cei vii? Există, totuși, o nădejde, căci un câine viu e mai bun decât un leu mort.“¹ În primul rând, mărturisesc că uitasem că

1. Peste tot în carte, pentru citatele din Vechiul și Noul Testament am folosit versiunea Bartolomeu Valeriu Anania, ed. a II-a revăzută și îmbunătățită, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995. (N. ed.)

sintagma „un câine viu“ face parte din contextul în care e avansată tema speranței. Iar propoziția ta pe care am promis că o citez sună așa: „Mă trezesc uneori cuprins de o *nerezonabilă* încredere în soarta lumii“. Am citat propozițiile astea două pentru a porni la drum cu o întrebare: Cum se face că speranța pare să fie ingredientul principal al vieții? Toată lumea a auzit de *dum spiro spero*, de „câtă vreme trăiesc, sper“. Să fie vorba de un mecanism biopsihic care funcționează neabătut, până în clipa morții, în fiecare dintre noi? Chiar și muribundul speră până în ultima secundă. Poate că speranța e combustia psihică subînțeleasă a vieții. Avem sădit în noi un program de așteptare a unui „totuși va fi bine“, iar asta, culmea!, în condițiile în care ne naștem cu o condamnare la moarte în buzunar. Suntem hărăziți morții, și cu toate astea traversăm etapele vieții sperând, așteptând mai binele.

AP E un fel de a pune problema care ne ajută să *desolemnizăm* nițel tema speranței. Fiindcă atunci când spui speranță ai sentimentul că spui ceva enorm, ceva sublim, pui în discuție un concept care ține de cerul suprem al virtuților: speranța! Or, speranța apare pe multiple paliere ale vieții, de la cele mai „dramatice“ la cele mai comune. O întâlnim în metabolismul cotidian al existenței, în conversația curentă. Speri că există ziua de mâine. Speri că există anul viitor, sperii că o să fii sănătos cât mai mult timp, că o să ai o bătrânețe viguroasă și că o să ai o moarte ușoară. Speri tot timpul, fără măcar să-ți mai dai seama că tot ce faci e construit pe această speranță. Mai mult, orice acțiune o întreprinzi în speranța reușitei ei. Orice intenție de a face ceva e însoțită de speranța că ceea ce

II *despre speranță*

încerci să faci se va întâmpla. „Intenția“ în sine – zicea Toma d’Aquino – e un act al speranței.

GL Ba chiar modul nostru curent de a vorbi conține în el un „sper să...“, „sper că...“.

AP Sper că n-ai mâncat toată friptura din frigider... Sper că nu te-ai lovit... Adică încercăm mereu să pariem pe jumătatea plină a sticlei, pe varianta pozitivă, deși știm că și varianta negativă e posibilă.

GL Întrebam dacă nu ți se pare curios că totul se petrece – ca să vorbim pompos – în orizontul finitudinii noastre, al faptului că ne-am născut, cum spuneam, cu o condamnare la moarte în buzunar. Și cu toate astea, cu toate astea, iată, viața noastră e traversată în permanență de „sper, sper, sper“.

AP Pot fi, cred, două explicații. O explicație este că suntem inconștienți: părem să ignorăm, clipă de clipă, în mod stupefiant, orizontul fatal al „stagiului“ nostru pământesc. Pur și simplu nu luăm notă de faptul că lucrurile se termină, inevitabil, la un moment dat. Asta e o explicație posibilă: trăim în virtutea unei roze inconștiente. O a doua explicație ar fi că, poate, ceva în noi ne spune că moartea nu există. Putem trăi, cum spui, cu această condamnare la moarte în buzunar pentru că sperăm că nu e vorba de o condamnare definitivă. Și pe speranța asta, pe „creditația“ unui *dincolo* care ne salvează de patosul cotidian al fricii de moarte, trăim *malgré tout*, *putem* trăi, *putem* fi bucuroși, *putem* fi îndrăgostiți, *putem* să ne simțim bine. Trebuie să-ți spun că, spre uimirea mea, am găsit această trimitere spre posibilul unei supraviețuiri postume la Freud, care, într-un text despre război, sugerează că o sursă posibilă a curajului de a trăi și de a risca ar

fi informația, depozitată în adâncul subconștientului nostru, că de fapt moartea, așa cum o concepem îndeobște, nu există! Subconștientul știe – și în acest caz – ceva ce scapă conștiinței diurne...

GL Am stabilit, așadar, că nu există viață care să nu fie punctată de speranță, că speranța face parte dintr-un metabolism curent, că din viața noastră face parte în mod fatal faptul de-a aștepta deznodământul pozitiv. Există vreun opus al acestei aplecări spontane, al acestei rețete de viață care pare să fie viața însăși?

AP Da. Opusul tradițional al speranței e frica de un rău implacabil, disperarea.

GL Frica *la pândă*.

AP Da. Drobul de sare. Trăiești tot timpul cu sentimentul că... e groasă. Că o să se-ntâmples *sigur* ceva prost. Speranța e, până la urmă, o formă de expectativă. O așteptare. Dar așteptarea poate să fie colorată tonic, întemeiată pe încredere, sau pe plauzibilul unei promisiuni, după cum poate să fie sumbră, însoțită de subversiunea unei spaime nevindecabile. Cunosc oameni care, de cum se scoală dimineața, simt că au încurcat-o.

GL E psihologia disperatului, a celui *terrorizat* de deznodământul negativ.

AP Într-adevăr, există oameni înclinați să aibă așteptări rele. Și necazul este că, de obicei, când ai așteptări rele, ele se și realizează. Eu pretind însă că și atunci când ai așteptări bune ele tind să se realizeze. Speranța are, uneori, această capacitate de a produce, din însăși substanța ei, obiectul spre care aspiră. Dacă ai noroc...

GL Poate o s-ajungem să discutăm în ce măsură luciditatea, firile lucide, refuză să se hrănească sistematic cu speranța,

câtă vreme ea este doar o proiecție convenabilă, și nicidecum o certitudine. Dar, până una-alta, instalându-ne atât de decis în orizontul speranței, am putea fi înclinați să credem că așteptarea mai binelui merită extrapolată: poate că există propensiunea asta și dincolo – sau dincoace – de viețile umane. Poate există o dimensiune cosmică a speranței. Sau ne hazardăm în proiecții nelalocul lor?

AP Sigur, e întotdeauna profitabil. Dacă am pomenit de prezența, aproape subînțeleasă, a speranței în mai toate episoadele vieții noastre, avem dreptul să presupunem că același lucru e valabil și la nivelul naturii întregi. Asta avea, probabil, în minte un gânditor francez, Vladimir Jankélévitch, când numea speranța „un mister primăvăratic“, „un aprilie al inimii“...

GL Frumos...

AP ...un mister al veșnicului reînceput. În fond, a avea speranță este un fel de a interioriza o stare permanentă de primăvară. Nu întâmplător, în iconografie, culoarea tradițională asociată speranței e verdele. O clară aluzie vegetală, o referință încurajatoare la ciclul morții și al reînvierii. Dar tu ai dat, generos, și un citat din mine, pe care, iartă-mă, n-aș vrea să-l las necomentat, fiindcă...

GL Și o să mai dau unul...

AP Te înțeleg. Oricâte. Nu ezita...

GL N-am scos citate decât din Biblie și din tine... Asta mi s-a părut mie că e bibliografia esențială a temei.

AP Dom'le, încep să cred că sunt mântuit. De canonizare nu mai vorbesc... Dar legat de citatul pe care l-ai dat, și anume că am o încredere... Cum era? Că eu niciodată nu țin minte ce spun...

cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	5
Despre speranță	9
Un program universal de așteptare: „Va fi totuși bine“ – Poate că trăim în virtutea unei roze inconștientă? – O nerezonabilă încredere în soarta lumii – Dar dacă moartea nu există? – Păcatul disperării – Pariem mereu pe jumătatea plină a sticlei – Speranța nu poate fi imaginată decât pe un fundal al lipsei – În Paradis speranța nu mai are sens – Ce poți face în ultimă instanță pentru un om disperat: să-l îmbrățișezi – Câți oameni au competența dialogului cu nevăzutul?	
Despre prostie	33
„Omul e prost, fenomenal de prost“ – Problema prostiei nu e problema prostului, ci a inteligentului atent la derapajele prostiei – Între cultură și prostie nu e neapărat o contradicție – Cât datorează prostia opțiunilor noastre afective? – Prostul e cineva care crede că știe – Prostia, un fel de <i>fast-food</i> metafizic – Cum se face că atâția oameni pot fi prostiți? – Efortul disperat de a gândi cu mintea ta	
Despre invidie și ură	57
Încremenirea în ură nu rezolvă lucrurile – Despre tristețea care însoțește de obicei ura – Lanțul complet: invidie–ură–crimă – Urmașii lui Cain, urmașii lui Abel – E mai rentabil să admiri și să iubești decât să invidiezi și să	

urăști – Invidia nu vizează niciodată o ființă inferioară
 ție – Acolo unde sărăcia crește, ura e garantată – Ura ca
 simptom al reușitei

Despre frică 81

Nică-fără-frică e doar un personaj de poveste – Suntem
 vii, deci ne e frică – De la „tremur viața mé“ la marile
 frici ale Occidentului – *Linga Purana*: Când lașii îi vor
 ataca pe cei curajoși și hoții vor deveni regi – Vaci nebune,
 păsări gripate, porci ciumați – Frica de seamănul tău –
 De ce a dispărut în zilele noastre „frica de Domnul“? –
 Câte nu se pot face cu o societate înfricoșată! – Scenariu
 cu un tigrul, cu o stafie și cu Dumnezeu

Despre calomnie 105

Calomnia s-a născut în cetate – Socrate, primul mare
 calomniat al culturii europene – Murdărire, defăimare,
 ponegrire – Un fel perfid de a profita de ceea ce se
 numește „libertatea presei“ – E nevoie nu numai de gura
 care calomniază, ci și de urechea care crede – Calom-
 niatorul, calomniatul și consumatorul de calomnie –
 Calomnia: când iese fum fără foc – Oamenii preferă
 întotdeauna o minciună suculentă unui adevăr debil

Cei neștiuți 128

Cei care țin lumea pe umerii lor – Lumea nu e dusă în
 spate de vedete – Conceptul de „măgăritate“. Despre splen-
 doarea celui ce cară desagii – Mic inventar al *păstrătorilor*
lumii – Femei, plugari și soldați – Despre dascăli – De la
 călugărul medieval la artistul contemporan – Splendoarea
 și mizeria anonimatului – Securiști și forumiști – Cum
 punem în balanță elogiul anonimatului cu demnitatea
 numelui? – Puțină onomastică: de la Valdana la Nonoleta –
 Între cadența vieții și mișcarea de dans

Despre trufie 147

Inflamările eului nostru – O revistă în care autorii
 semnează cu o cifră – Păcatul orgoliului – Fanfaroni,

gasconi și olteni – Dacă te simți deja cu un picior în rai, riști să-ți ratezi mântuirea – *Când faci un bine cuiva, uită-l imediat. Când îți se face ție un bine, nu-l uita niciodată* – Orgoliosul este unicul locuitor al eului său – Suntem condamnați la noi înșine – Despre buna întâlnire cu eul nostru – Lecția lui Kirilov. Suprema afirmare a eului: suprimarea lui – Câte ceva despre sinucidere

Miracolul întâlnirilor 171

Să nu-ți poți imagina viața ta fără o anume întâlnire – Suntem suma întâlnirilor noastre – L-am întâlnit pe Noica în timp ce își puna un galoș – Feluri de întâlniri – Există oare o relație între întâlnire și așteptare? – Bila hermafrodită. Mitul european al „jumătății” care trebuie întâlnită – Orice întâlnire e un răspuns la o întrebare pe care *tu* trebuie s-o pui.

Despre iubire 195

Un cuvânt abuzat? – De la hiperbola iubirii la realitatea ei – Erosul în papuci și cerul devenit tavan – Romeo și Julieta? Sau Conu Leonida și Efimița? – Elogiul intermitenței – Aripa zeului Eros bate indistinct peste toată suflarea – „Geometria pasionalității”: sexualitate, erotism, iubire – Eros și bibliotecă – Ruptura de nivel – Oamenii se uită la îndrăgostiți ca la niște nebuni – Iubirea este întâlnirea dintre doi sclavi și doi stăpâni

Despre educație 215

O ființă neîncheiată – Ne suntem propria noastră temă – Omul needucat merge brambura – Între analfabetism și inflația diplomelor – A trăi fără spaimile mitocăniei celuilalt – Despre „ocrotirea animalelor” în unele manuale românești: cum să separe cu penseta capul unui cărbuș de corpul lui sau cum să injectezi acid azotic într-o rămă – Portretul ideal al unui elev care termină liceul – Există ceva mai „util” decât o societate alcătuită din ființe civilizate? – Pe ce valori s-a clădit „partea de sus” a omenirii? – Cu sufletul mai puțin tăbăcit

De ce citim? 238

S-a trăit până târziu fără carte – Un intelectual se definește prin ce face când *nu* citește – Poți să citești mult și prost – *Fără cărți nu pot trăi decât dobitoacele și sfinții* – Cărțile sunt unelte de trăit – Nu-i rău, din când în când, să scapi de tine – Când devine o carte leac și când, otravă? – Cum se poate reduce stresul cu 68%? – Cărțile sunt felul oamenilor de a avea aripi

Cum vorbim? 266

Românii sunt sub nivelul limbii pe care o vorbesc – Accentele de pe cuvinte poartă cu ele un mister – „Mama *care*-o iubesc“ și „mama *pe care* m-a făcut“ – Boala națională a lui „ca și“ – Biserica *ca și* Catolică – Romgleza: „Te lovesc, tu. – Și eu te lovesc“ – „A proliferă injective“ – Cu fiecare cuvânt stâlcit scufundăm o întregă istorie – O vorbire brambura trădează o gândire brambura – Despre reaua folosire a cuvintelor sau despre un chip de a face rău sufletelor

Ticăloși și lichele 287

De ce există în lume răul? – Licheaua eternă și licheaua care face istorie – Logistica răului – Tot ce e mai rău în noi – *Lichea înseamnă pată peste puțință de scos* – Ticălosul are o oarecare anvergură – În ce măsură știu ticăloșii că sunt ticăloși?

Toleranța și intolerabilul 309

Ce se întâmplă când toleranța noastră se întâlnește cu nesimțirea celorlalți? – Suntem condamnați să trăim laolaltă – *Când ies pe stradă, primul cuvânt care-mi vine în minte este „crimă“* – Triburi, triburi... – De unde se apasă tubul de pastă de dinți: de jos? sau de la mijloc? – Numai elefantul poate să fie tolerant cu șoarecele – Drep-tul de a nu-l tolera pe cel intolerant – Când sucombăm sub hiperbola propriei toleranțe – Oamenii nu se pot îngădui unii pe alții luați la grămadă

- Despre moarte** 330
De șapte mii de ani omenirea civilizată n-a învățat să moară – Ne naștem cu o condamnare la moarte în buzunar – „Când eram tânăr moartea era la Polul Nord. Acum e la Otopeni“ – Viața nu vine niciodată la pachet cu un sens – Rostul morții e să dea vieții un rost – Grație lui Isus nu mai murim ca niște osândiți
- Parabole ale răului și judecății** 358
 De ce, în locul discursului direct, „vorbitul în parabole“? – Aspra judecare de sine – Trebuie oare ca ticăloșiile lumii să rămână nejudicate până la Judecata de Apoi? – Pânda Diavolului în fiecare dintre noi – Dumnezeu ne lasă totalmente singuri cu răul nostru în brațe – Ce legătură e între „zâzanie“ și „neghină“?
- Parabolele pierderii și regăsirii** 379
 Un act de căință – Iubirea nu e monedă de schimb – Condiția omului căzut e condiția oii rătăcite, a drahmei pierdute, a fiului risipitor – Isus a venit pentru cel bolnav, nu pentru cel sănătos – Și era tot numai iubire – „Vino, fiule, cât de aproape poți, iar restul drumului îl voi face eu“ – *Syncháreté moi!* Bucurați-vă cu mine! – Fericirea de-a regăsi
- Despre râs și umor** 400
 De-a lungul istoriei s-a râs diferit – Ce-nseamnă a avea umor? – Lorelei se sprijinea în cot? Sau în mână? – În marginea unei valize goale: există și gust în materie de umor – Râsul are termen de garanție – Când nu se râde? – Numai cei care știu să ia în glumă ceea ce toată lumea ia în serios pot lua în serios ceea ce toată lumea ia în glumă – Bășcălia la români – Cum se strică un banc – Despre lucruri *inactuale*